

Tranen

breder sig til hele landet

Upåagtet fremgang og
indvandring til nye landsdele

Den Hvide Storks forsvinden og Ske-storkens glædelige indvandring til Danmark har fyldt meget i mediebilledet i de senere år. I skyggen heraf er der imidlertid også sket noget væsentligt for en anden af vore store langbenede fugle, nemlig Tranen. Nærmest upåagtet er denne flotte fugl gået stærkt frem som ynglefugl herhjemme og har samtidig bredt sig til flere landsdele. Mens næsten hver eneste stork opnår medieomtale, er det nu på tide at yde Tranen lidt retfærdighed.

Tranen ynglede flere steder i Jylland og på Øerne frem til først i 1800-tallet. Efter gradvis tilbagegang ophørte den tilsyneladende med at yngle omkring 1850. Først 100 år senere blev der i 1950'erne efter registreret ynglende Trane på 3 nordjyske lokaliteter: Råbjerg Mose i det nordlige Vendsyssel, Lille Vildmose og Hanstholm-reservatet i Thy. Gamle observationer antyder, at Tranen måske ynglede upåagtet på en eller flere af disse lokaliteter fra begyndelsen af 1900-tallet, måske uddøde den aldrig helt.

Helt frem til slutningen af 1980'erne var der stadig kun 3-5 par på disse 3 kendte lokaliteter, men så begyndte fremgangen og spredningen af årsager, som ikke er åbenbare. I 2001 blev bestanden i regi af DOF's "Projekt truede og sjældne ynglefugle" opgjort til mindst 25 par i hele landet! En helt forrygende udvikling.

Vendepunkt i 1990

Efter at ynglende traner i mange år havde været et rent nordjysk fænomen, slog Tranen sig fra 1990 ned i den absolut modsatte ende af landet, nemlig på Bornholm. Kort efter blev også Læsø indtaget, men stadig var der kun tale om Nordjylland og Bornholm. Tranen er en meget traditionsbevidst fugl. Bortset fra få par, der optræder som "nybyggere" i hidtil

Trane, Læsø, juni 1999 (Kent Olsen / Calliope Consult).

tranefrie områder, prøver de fleste unge par at slå sig ned i traditionelle traneområder, dvs. nær forældrenes territorium. Således er bestanden på hederne i Thy vokset til i 2001 at udgøre hele 9 ynglepar, mens den bornholmske bestand nu er oppe på 5 par. I hede- og moseområderne mellem Skagen og Frederikshavn rapporteredes der i 2001 om 6 par, og i Lille Vildmose yngler 1-2 par. I de 3 adskilte nordjyske områder, med kun 1 par hvert sted i 1950'erne, kunne man således opregne mindst 16 ynglepar i 2001. I disse områder opbygges der små trane-samfund med et antal voksne ynglepar med hver deres territorium samt et antal yngre ikke-ynglende fugle, antageligt unger fra tidligere år. Typisk vil der være lige så mange ikke-ynglende fugle som antallet af ynglefugle tilsammen om sommeren, når skandinaviske trækgæster er flojet videre.

Den nye spredning

I løbet af de sidste 5-6 år er Tranen

begyndt at yngle i andre jyske områder. På en hede i Vestjylland samt i to moser i Syd- og Sønderjylland. Kun på én af disse lokaliteter er der dog til og med 2001 konstateret flyvefærdige unger med sikkerhed. I de sidste par år har der endvidere været et par på Lolland. Alle parrene udenfor Nordjylland og Bornholm lever isoleret uden nabopar i nærheden og må opfattes som pionerer, som måske vil danne basis for nye små "kolonier". Syd for den dansk-tyske grænse lever en bestand på op mod 120 par i Slesvig-Holsten, men de er næsten alle klumpet sammen i det sydøstlige hjørne af delstaten syd for linien Lübeck-Kiel. Nord herfor findes kun spredte par, og den nordligste kendte yngleplads ligger i luftlinie ca. 45-50 km syd for landegrænsen.

Situationen i vores nabolande

Fremgangen i den danske tranebestand, som reelt består af mindst to delbestande - Bornholm og Nordjylland - falder i tråd

Lever skjult i ungælden

Unglefotopen kan variere meget alt efter landsskabstypen. De traditionelle ynglefot- træder i Nordjylland er magte hede. og høf- moser, især klitbede med lavvandede seer og kær i kystmære terrenet. På Bornholm næringsstrige områder med skov og skov- bløttoper. Fælles er, at selve redeområdet er vandsdæmt på typisk 30-60 cm. Reden lig- suger efter ynglefotene.

Ynglefotopen kan variere meget alt efter landsskabstypen. De traditionelle ynglefot- træder i Nordjylland er magte hede. og høf- moser, især klitbede med lavvandede seer og kær i kystmære terrenet. På Bornholm næringsstrige områder med skov og skov- bløttoper. Fælles er, at selve redeområdet er vandsdæmt på typisk 30-60 cm. Reden lig- suger efter ynglefotene.

Unglefotopen kan variere meget alt efter landsskabstypen. De traditionelle ynglefot- træder i Nordjylland er magte hede. og høf- moser, især klitbede med lavvandede seer og kær i kystmære terrenet. På Bornholm næringsstrige områder med skov og skov- bløttoper. Fælles er, at selve redeområdet er vandsdæmt på typisk 30-60 cm. Reden lig- suger efter ynglefotene.

Ynglefotopen kan variere meget alt efter landsskabstypen. De traditionelle ynglefot- træder i Nordjylland er magte hede. og høf- moser, især klitbede med lavvandede seer og kær i kystmære terrenet. På Bornholm næringsstrige områder med skov og skov- bløttoper. Fælles er, at selve redeområdet er vandsdæmt på typisk 30-60 cm. Reden lig- suger efter ynglefotene.

Unglebiotoper

No Vildt topskællinge danske

Tereje Seidenfaden

AT PALLE A. F. RASMUSSEN

- et til minspillet i et år i skolen i starten til klasse 1. Hjemmet i denne
og sædne ynglefugle

I 1985 flyttede Terje til Nordjylland og fik samme år arbejde som observatør på Vejlefjens Feltstation. Her var han i starten af et udendørs arbejde næst efter frem til 1991. Sidén 1991 har han været bosat i Aalborg, hvor han nu arbejder som post. I 1988 blev han medredaktør af Nordjyllandsrapporten (NOK-rapporter), hvor han med stor givnudsæd ledet sidelen blandt andet har holdt styr på de nordjyske Træner. Det var derfor helt naturligt, at han blev valgt som artskoordinator for Traine i Projekterne af selve vognførerforeningen.

med tyk streg under retormitolog i det nordtyske. Han deltog blandt andet med stor entusiasme i DOP's projekt "Fuglenes Danmark", og havs iegs ikke taget meget felf!, var han kvalificeret i Hanherred nogle af de bedst undresøger. Når Terje er i fælen, er intet noget bogen, hvilket desværre efterhånden er en sjælden egenskab hos danske fugle- kiggeere. Etterlængende bliver alt indrapporteret til Nordjyllandsrapporten; heri støder man under næsten alle artsgrupper konstant på Terjes mitraler (Tse) - et vidensbyrd om hens høje aktivitetsniveau og grundighed i fælen. Det er desuden karakteristisk for Terje, at han i fælen beggejstres over selv de ubetydeligste ting. Denne beggejstning kan ikke undgås at smitte, og det er derfor altid en stor formøjelse at vare på fugletur sammen med Terje; unsets om det drejer sig trækbesørvationer ved Normandsøerne, opfælling af rastende fugle i Vejleme eller ynglefælde-tur på Læsø.

Selv om Terjes aktivitetsniveau i fælen naturligt nok er faldet lidt de seneste år på grund af fast arbejde som post, og oveni nu også fast arbejde som nybægt far, har det dog været en vild aktivitetstur i det sydvestlige England i 2008, hvor han også besøgte det sydlige Skotland.

secret of all this were et stort plus for nordysk retorikologi, at Televe valgte Nordjylland.

Trane-familie, Lille Vildmose, juli 2000 (Flemming Ahlmann).

fuglearter, kan den leve meget skjult, når den har unger. Efter en måneds rugetid føres ungerne rundt i territoriet af forældrene i ca. 10 uger, før de er flyvefærdige. I denne tid kan de vandre flere kilometer rundt efter føde, og det er f.eks. normalt, at de kan vandre tværs gennem skove og svømme over mindre sører. Men de er meget dygtige til at skjule sig, og derfor hører man tit om par, hvor ynglestatus er usikker. Man bør derfor registrere parret som et ynglepar, når det hævder territorium og til stadighed opholder sig her i yngletiden. Selvom man ingen unger ser, er det ikke ensbetydende med, at parret ikke har lagt æg. På grund af de utilgængelige yngleområder kan det være meget svært at afgøre, om et givent par har forsøgt at lægge æg og dermed forsøgt at yngle eller ej. Mange yngleforsøg kikser, og den gennemsnitlige reproduktion ligger i Nordtyskland på 0,9 unge pr. ynglepar pr. år. I 2001 var det tilsvarende danske unge-

tal 1,0 unger pr. ynglepar. Når ungerne kan flyve, kan hele familien tage ud i omegnen for at søge føde. I løbet af sensommeren og efteråret slutter ynglepar - med og uden unger - sig sammen med ikke-ynglende fugle i småflokke, inden turen går mod vinterkvarteret i Frankrig eller (især) Spanien i oktober-november. Dette ses bl.a. i Vejlerne i sensommer og efterår. Gennem de senere år er den faste traneflok her blevet større samtidig med, at opholdet gradvis er blevet forlænget. Den 25. september i fjor registreredes den hidtil største flok på hele 80 individer.

Hold øje med nye par

Unge par optræder normalt som "forlovede" i det forår/sommer, hvor de fylder 3 eller 4 år. Først når de er 5 år, kan de yngle første gang. Og da har de gerne opholdt sig i territoriet i de to foregående somre. Man kan således som nævnt regne et givent tranepar som voksent ynglepar, når

de forsvarer et område mod andre Traner og skriger i duet.

2001 var det hidtil bedste traneår herhjemme med mindst 25 par og en virkelig god ungeproduktion. Mindst 14 succesfulde par fik 24 unger på vingerne, hvilket naturligvis bragte glæde hos DATSY-kordinator for Tranen, Terje Seidenfaden, og andre tranefans.

Alt tyder på, at Tranen har gode muligheder for fortsat fremgang i Danmark. Der bør primært holdes øje med arten på nye lokaliteter i Nord- og Vestjylland, men den kan i principippet dukke op overalt, f.eks. også på Sjælland. DATSY-projektet modtager med glæde alle obs. af ynglende og territoriehævdende tranepar.

Observationer modtages med tak af artscoordinator Terje Seidenfaden (tlf. 9815 3631) eller af den centrale koordinator Michael Grell (e-mail: michael.grell@dof.dk).